

Yuldashev Jamshidbek Baxtiyarovich

*Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent Axborot Texnologiyalari Universiteti
Nukus filiali talabasi. (tel: 90-706-63-58, e-mail: jamshidgithub3006@gmail.com)*

Atojev Eldor Erkin o'g'li

*Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent Axborot Texnologiyalari Universiteti
talabasi (tel: 90-007-55-68, e-mail: eldoratojev1806@gmail.com)*

Saidrasulov Sherzod Norboy o'g'li

*Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent Axborot Texnologiyalari Universiteti,
dotsent (tel.: 99-881- 38-24, e-mail: sherzodsaidrasulov87@gmail.com,).*

Annatsiya: *bu maqolada siz Microsoft Excel dasturning birinchi versiyasi va uning yaratuvchisi kim ekanligini bilib olasiz va shu bn birga bu dastur orqali qanaqa amallar bajarishni, qanaqa imkoniyatlari bor ekanligi haqida ma'lumotga ega bo'lasiz.*

Kalit so'zlar: *Excel, Microsoft Excel, Microsoft, Windows, macOS, IOS, Android, Grafikalash, Funksiyalar, summa, moliyaviy, filtrlar, diagrammalar, jadvallar, Ilovalar, Visual Basic (VBA), Garvard biznes, Apple, buxgalteriya, elektron, formula, VisiCalc, Apple Integer Basic language, Prototip, Bob Frankston VisiCalc, Arts Corporation, Calcu, flagman, muvaffaqiyat.*

Ma'lumotlar har bir davrda kerak bo'lgan kerak eng izchil xom ashyo bo'lib, ma'lumotlarni boshqarish uchun dunyodagi deyarli hamma foydalanadigan eng mashhur vosita, shubhasiz, Microsoft Excel hisoblanadi. Excel deyarli har bir tashkilot tomonidan qo'llaniladi va juda mashhurligi va ahamiyati bilan har bir shaxs Excel haqida ma'lumotga ega bo'lishi kerak.

Microsoft Excel - bu Microsoft tomonidan ishlab chiqilgan elektron jadval (ma'lumotlarni jadval ko'rinishida saqlash imkonini beruvchi kompyuter ilovasi). Undan Windows, macOS, IOS va Android platformalarida foydalanish mumkin. Uning ba'zi xususiyatlariga quyidagilar kiradi: Grafikalash vositalari, Funksiyalar (hisob, summa, matn, sana va vaqt, moliyaviy va boshqalar), Ma'lumotlarni tahlil qilish (filtrlar, diagrammalar, jadvallar va boshqalar), Ilovalar uchun Visual Basic (VBA), siz uchun 300 ta misolni o'z ichiga oladi, ish daftarlari va ish varaqlari, Ma'lumotlarni tekshirish va boshqalar, h.k.

Tarixi.

1978 yilda Garvard biznes maktabi talabasi Den Bricklin turli xil amaliy tadqiqotlarni hal qilishga majbur bo'ldi. Bu raqamlarni boshqarishni talab qildi, juda zerikarli ish. U oddiy kalkulyatordan yoki o'sha paytda mavjud bo'lgan qo'pol

meynframe dasturidan foydalanishi mumkin edi. Uning hech biri uni qoniqtirmadi va birinchi shaxsiy kompyuterlar (Apple kabi) paydo bo'la boshlaganligi sababli, u nafaqat kerakli hisob-kitoblarni amalga oshiradigan, balki elektron elektron jadval shaklida haqiqiy hisoblashni tasavvur qila oladigan dasturiy ta'minotni yozishi mumkin deb o'ylardi (buxgalteriya dunyosida, elektron jadval-bu juda ko'p bo'lgan katta qog'oz varag'i ustunlar va qatorlar, odatda bitimlar qo'yadi, ochiq mahsulot, biznes hisob-kitoblar va hokazo.). Bunday elektron jadvalda umumiy summa kabi turli formulalar ham bo'lishi mumkin.

Tasavvur qiling, agar siz turli xil senariylarda balans nisbatlarini hisoblashingiz kerak bo'lsa, bunday dastur uni bir necha soniya ichida hal qilishni tezlashtiradi. Dan Bricklin potensialni ko'rdi va VisiCalc deb nomlangan dastur yozdi Apple Integer Basic language. Shuning uchun Dan Bricklin shaxsiy kompyuterda ishlaydigan elektron jadvalning otasiga aylandi. Prototip hafta oxiri Apple kompyuterida yaratilgan. Unda atigi 5 ta ustun va 20 qator bor edi (aylantirish hali mumkin emas edi). Dan Bricklin bugun VisiCalc tijorat versiyasi hamraisi yaratuvchisi sifatida tanilgan ko'proq tajribali dasturchi Bob Frankston ishga shunday istiqbolli qaradi. U dasturni assembler tilida yozgan. Bu tezroq edi, u yaxshi arifmetikaga ega edi va aylantirish mumkin edi. Biroq, VisiCalc 20 kB xotirani talab qildi va past darajadagi Apple II versiyasining cheklangan xotirasi tufayli (atigi 16 kB) VisiCalc 32 kB xotiraga ega bo'lgan ancha qimmat Apple II-da mavjud edi.

Dan Bricklin va Bob Frankston VisiCalc-ni tijoratlashirish uchun dasturiy ta'minot Arts Corporation nomli dasturiy ta'minot kompaniyasini tuzishga qaror qilishdi. Ular bilan shartnoma tuzdilar Daniel Dan Fylstra (tugatgan MIT bilan MBA dan Garvard) o'sha paytda shaxsiy dasturiy ta'minot deb nomlangan kompaniyaga egalik qilgan (keyinchalik o'zgartirildi VisiCorp). Dasturiy ta'minot san'ati dasturiy ta'minotni yaratish uchun mas'ul bo'lgan va shaxsiy kompyuter nashriyot va marketing uchun javobgardir.

VisiCalc nomi rivojlanish bosqichida ishlatilmadi (keyinchalik uni Dan Fylstra tanlagan). Dan Bricklin uning topshiriq qog'oz Calcu-kitobi va Calcu-qog'oz ishlatiladi. Uning vazifasi reklama menejmenti masalasi bo'yicha qisqa biznes ishini yozish edi (u kompyuter dasturini reklama qilish masalasini hal qilishni tanladi).

1979 yil May oyida chiqarilgandan so'ng, bu katta xitga aylandi va ko'plab buxgalterlar va firmalarga shaxsiy kompyuter sotib olish uchun sabablar berdi. VisiCalc birinchi qotil dasturiga aylandi, chunki odamlar Apple II kompyuterini faqat VisiCalc-ni ishlatish uchun sotib olishdi, bu asosan Applega muvaffaqiyatli kompaniya bo'lishiga yordam berdi (ayniqsa VisiCalc-ning juda yaxshi sotilishi ko'plab sotuvchilarni VisiCalc-ni Apple II kompyuteri bilan bog'lashga undadi).

Tarixga ko'ra, 1981 yilda dasturiy ta'minot san'ati shaxsiy dasturiy ta'minot tomonidan tarqatilgan VisiCalc komissiyasi tufayli 12 million dollardan ko'proq pul

ishlab topdi, buning uchun VisiCalc flagman mahsulotiga aylandi. Biroq, muvaffaqiyat uzoq davom etmaydi.

Hozirgi kunda Excel dunyodagi eng mashhur hisob-kitob dasturlaridan biri sifatida taniladi. Uning keng qamrovli funksiyalari va oddiy ishlash usullari, ma'lumotlar tahlili, hisob- kitob va ko'rsatkichlarni yaratish uchun juda qulaydir. Tijorat, korxonalar, akademik sohalar va shaxsiy foydalanuvchilar o'rtasida ommalashtiriladi. Bu dastur Excelni ma'lumotlarni tahlil qilish, hisob-kitob qilish, grafiklar yaratish, va hokazo, kabi ko'rsatkichlarni yaratishda yordam beradi. Excel tajribasi bo'lmagan odamlar uchun ham o'rganish qulay va foydali bo'lishi sababli, uning mashhurlik darajasini kuchaytirib borayapti.

Excelning mashhurlik darajasi, uning keng qamrovli funksiyalari va oddiy ishlash usullari tufayli kuchayadi. Buning natijasida, tijorat, korxonalar, akademik sohalar va shaxsiy foydalanuvchilar o'rtasida juda keng qamrovli tarqalgan dastur sifatida taniladi. Excel yordamida ma'lumotlarni tahlil qilish, hisob-kitob qilish, grafiklar yaratish va boshqa ko'rsatkichlar yaratish juda oson bo'lib, bu dastur tajribasiz foydalanuvchilar uchun ham o'rganishni osonlashtiradi. Bu sababli, Excel hozirgi kunda ma'lumotlar analitikasi va hisob-kitob sohalarida eng mashhur dasturlardan biri hisoblanadi.

Har bir Excel ish kitobi ishchi varaqlar to'plamidir. Excelda qilgan barcha ishlaringiz ish varag'ida bajariladi. Ishchi varaqlar Excel oynasining pastki qismida yorliq sifatida ko'rinadi va ish kitobi nomi yuqori qismdagi oyna sarlavhasida paydo bo'ladi. Excel ish daftarida siz xohlaganicha ishchi varaqlarga ega bo'lishingiz mumkin; chegara yo'q. Ish kitobini saqlaganingizda, undagi barcha ishchi varaqlar bitta faylga saqlanadi. Excelning asosiy fayl turi ish daftaridir. Excel 2007 va undan keyingi versiyalarida ish daftarlari xlsx kengaytmasi bilan saqlanadi. 2007 yilgacha bo'lgan Excel versiyalarida ish daftarlari xls kengaytmasi bilan saqlanadi. Ishchi varaqlar chap tomondagi raqamlangan qatorlardan va yuqori qismdagi ustunlardan tashkil

topgan. Qatorlar va ustunlarning kesishishi elektron jadvalda tanish panjara hosil qiladi. Panjara alohida hujayralardan iborat bo'lib, ishchi varaqdagi har bir katak o'ziga xos manzilga ega. Ishchi varaqlar juda katta. Har bir ish varag'ida 1 milliondan ortiq satr va 65000 dan ortiq ustun mavjud. Qatorlar raqamlar bilan belgilanadi, lekin ustunlar alifbodagi harflar bilan belgilanadi. Ustunlar A dan z gacha boshlanadi, keyin AA dan AZ orqali, keyin ba dan BZ orqali o'tadi va nihoyat XFD da tugaydi. Ko'pgina hollarda, siz o'zingizning loyihalaringiz uchun ushbu sohaning o'ziga qismini ishlatasiz. Garchi ko'pchilik elektron jadvallar haqida o'ylashganda raqamlar haqida o'ylashsa-da, Excel boshqa ko'plab ma'lumotlarni saqlashi va boshqarishi mumkin. Excel yordamida siz raqamlar, matnlar, formulalar, rasmlar, sanalar va vaqtlar bilan osongina ishlashingiz mumkin. Siz ushbu ma'lumotlarni jadvallar, ro'yxatlar, jadvallar, hisobotlar va rasmlarda to'plashingiz va taqdim etishingiz mumkin. Excelni yaxshi tushungan

holda, siz kundalik hayotingizda yuzlab foydalanishni topadigan juda kuchli va moslashuvchan vositadan foydalanasiz. Siz Excel-dan oziq-ovqat ro'yxatini tuzish, ta'mirlash loyihasini rejalashtirish, oylik byudjetni aniqlash, kompaniyaning moliyaviy hisobotlarini saqlash yoki ulkan ma'lumotlar to'plamini bir necha soniya ichida tahlil qilish uchun foydalanishingiz mumkin. Excel bilan mahoratingiz sizga yaxshi xizmat qiladigan vositadir. Xulosada Excelning ma'lumotlar boshqarish va hisob-kitobda keng qo'llaniladigan dasturlar jihatidan katta ahamiyati ko'rsatilgan. Bu dasturning tarixiy o'rni va rivojlanish bosqichlari tasvirlangan. Buning bilan birga, Excelning keng qamrovli funksiyalari, oddiy ishlash usullari, ma'lumotlar tahlili, hisob-kitob va ko'rsatkichlarni yaratishda qanday foydali bo'lishi, shuningdek, uning ko'p tashkilotlar, korxonalar va shaxsiy foydalanuvchilar tomonidan qo'llanilishi haqida ta'kidlanib, bu dasturning eng mashhur hisob-kitob dasturlaridan biri sifatida tanilganligi aytib o'tilgan. Xulosa, Excel yordamida ma'lumotlarni tahlil qilish, hisob-kitob qilish, grafiklar yaratish va boshqa ko'rsatkichlarni yaratishning qanday oson va samarali bo'lishi, uning tarixiy rivojlanishi va bugungi kunda qanday yuqori darajada mashhurlikka ega bo'lgani to'g'risida ma'lumot berilgan. Bu esa, Excelni shaxsiy, sohalarni rivojlantirishda va faoliyatni rivojlantirishda qanday qulay foydalanishning o'rganilganligini va Excel bilan mahoratingizni yaxshi o'rnatish imkonini ta'kidlaydi.

FOYDANAGAN ADABIYOTLAR.

1. <https://medium.com/edureka/>
2. <https://en.wikipedia.org/wiki/Microsoft>
3. <https://trumpexcel.com/first-day-of-month-excel/>